

7. Лукманов Е. Психология школьного конфликта. *Справочник заместителя директора школы*. №5. 2008. С. 61-67. 9
8. Мільчевська Г. Соціально-психологічні особливості старшого підліткового віку. *Теоретические и практические научные инновации* URL: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf_13/doklad_13_3_3_07.pdf (дата звернення: 17.03.2020). 10
9. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект / За ред К.Б.Левченко. Київ: ФОП Стеценко В.В., 2016. 192 с. 11
10. Moore Ch. The mediation Process. Practical Strategies for Resolving Conflict. 3rd ed. Wiley, 2003. 624 p. 14

Науковий керівник: к. п. н. Матвійчук М. М.

Чернявська С. Ю.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

КІБЕРГРУМІНГ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Актуальність дослідження. Сучасні діти є активними користувачами Інтернет-мережі. На сьогоднішній день велику роль в їхньому житті відіграє віртуальне спілкування, особливо зважаючи на пандемію COVID-19. Весь процес навчання і дозвілля в більшій мірі відбувається в «онлайн» форматі, відповідно можливості для офлайн комунікації значно зменшились. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) відкрив значні можливості для користувачів, проте негативним наслідком такого прогресу стало виникнення нових ризиків в Інтернет-просторі, які становлять загрозу процесу соціалізації, особливо в підлітковому віці. Однією із таких сучасних небезпек кібергрумінг серед підлітків.

Аналіз останніх джерел. Проблему кібергрумінгу досліджували Berson I., Craven S., Brown S., & Gilchrist E., Junger M. Wachs S., Karsten D., Дьякова А., Касілова А. та Кликова П., Мойса Б., Найдьонова Л., Пантєєва Н. та Кабенгеле Г., Фадєєва М.. Вікові характеристики та специфіку соціалізації підлітків в сільській місцевості вивчали Лопухівська А., Михайлюк О., Мудрик А., Оранюк Б., Хващевська О..

Мета статті: визначити особливості проблеми кібергрумінгу серед підлітків, які проживають у сільській місцевості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «кібергрумінг» у вітчизняній літературі ще мало досліджено, тому при його визначенні ми будемо аналізувати праці закордонних вчених. Закордоном проблема кібергрумінгу вивчається в аспекті дослідження шляхів сексуального насильства.

Дослідники S.Craven, S.Brown, E. Gilchrist трактують поняття «кібергрумінг» як процес підготовки дитини до жорстокого поводження з нею, що включає налагодження контакту, формування довірливих стосунків з дитиною та збереження таємниці спілкування [2, с. 297]. На нашу думку, саме така послідовність взаємодії кривдника та жертви дозволяє сформувати в дитини відчуття провини за наслідки кібергрумінгу. Досліджуючи проблему кібербулінгу, О. Зинцова підкреслює, що такі дії набувають популярності саме через дистанційний прояв агресії, оскільки агресор не бачить як жертва реагує на його вчинки, а отже у нього відсутнє почуття провини. До того ж дослідниця наголошує, що саме анонімність породжує впевненість в безкарності [8].

Ознаками кібергрумінгу можна вважати: використання певних форм маніпуляцій (підкуп, гроші, подарунки, компліменти, сексуалізовані ігри, тиск, шантаж, погрози), цілодобова доступність підлітків та систематичність контактів, комунікація через ІКТ, наявність сексуального підтексту, дисбаланс сил, умисне завдання шкоди [1;5;7]

Перехід на дистанційне навчання, соціальна ізоляція та карантинні обмеження зумовили ще більший вплив наявних причин, які сприяють кібергрумінгу: доступність (будь-хто може надіслати своє фото чи відео, якщо він має телефон з камерою та доступ до Інтернету); відсутність підтримки офлайн (через брак комунікацій і довірливих стосунків в реальному

житті діти намагаються знайти підтримку і розуміння в Інтернеті); необізнаність (надсилаючи інтимні фото користувачі навіть не здогадуються, що людина по ту сторону екрану може зловживати її довірою); анонімність (це вселяє думки про безневинність, безкарність); ілюзія іншого життя будь-хто може підмінити свою ідентичність); не прив'язаність до місця знаходження (досить лише телефону й Інтернету, аби знайти собі «друга») [3].

Сруктура учасників кібергрумінгу частково схожа на кібербулінг (наявність жертви, агресора та спостерігачів). В цій ситуації грумер (агресор) - особа чи група осіб, які вчиняють дії сексуального характеру відносно неповнолітніх. Грумерами найчастіше бувають гетеросексуальні чоловіки які шукають саме дівчат. Також слід виділити стратегії, які використовує грумер: стратегія компліментів; стратегія наставника; стратегія спільного досвіду [5].

Жертвою кібергрумінгу є неповнолітня особа, яка вступає у віртуальні стосунки. Складність такої ситуації полягає в тому, що неповнолітні не можуть вчасно ідентифікувати ризики. Як правило, це діти, які демонструють вразливу поведінку в мережі або знаходяться під меншим контролем батьків. Слід констатувати, що дівчата-підлітки більш здатні до залучення до кібергрумінгу, через більш раннє дозрівання, легкість до встановлення контакту з незнайомцями та більш активні онлайн, багато викладають конфіденційної інформації [8]. Проте в кібергрумінгу відсутні мовчазні спостерігачі, оскільки грумер робить все, щоб його стосунки з неповнолітніми були секретними.

Слід підкреслити, що найчастіше жертвами кібергрумінгу стають саме підлітки, тому далі є потреба проаналізувати характеристики підліткового віку. Визначаючи межі підліткового віку, ми орієнтуємось на вік від 11 до 16 років.

Взагалі психічний розвиток підлітків можна охарактеризувати тим, що майже весь період супроводжується кризою. Насамперед це руйнування старої структури особистості, внутрішнього світу, системи переживань дитини, які були сформовані до цього віку. У поведінці підлітка з'являється пряме відображення статевого дозрівання. Важливим фактором ризику бути втягнутим в кібергрумінг слід вважати наступне: в період з 11-12 років у дітей виникає бажання тілесної близькості та зароджуватись еротичні фантазії. У підлітків починає з'являтися бажання обговорювати сексуальні теми, вони починають публікувати власні еротичні фото в мережу, де часто ведуть сторінки, як особистий щоденник у якому діляться усіма проблемами, переживаннями, що і приваблює грумера [4].

Період статевого дозрівання провокує підлітків на сексуальні експерименти. Підлітки можуть надсилати одне одному свої інтимні фото/відео (секстинг), тому що «інші роблять так само» або тому, що це сприймається як безпечний жарг. Окрім того, за їхньою уявою, це один із способів виявлення довіри в романтичних стосунках чи прояв флірту, бажання подобатися, викликати захоплення. Однак є й інші випадки, коли підлітків змушують робити та надсилати такі світлини [7].

До факторів ризику підлітків, які можуть призвести до кібергрумінгу можна віднести: низьку самооцінку; почуття самотності; аутоагресивну та девіантну поведінку, сімейні негаразди, надмірну відвертість в мережі, відсутність хороших стосунків з друзями, соціальну ізоляцію, досвід жертви булінгу [5;6].

Аналізуючи процес соціалізації підлітків важливо зазначити, що визначальним фактором виступає саме тип поселення, в якому проживає дитина. Оскільки він напряду впливає на стосунки з батьками, якість освіти, дозвілля та ін. У нашій роботі ми зосередилися саме на підлітках із сільської місцевості, оскільки процес їхньої соціалізації має ряд ризиків, які зумовлюють потрапляння в ситуацію кібергрумінгу.

А. Мудрик відніс сільський тип поселення до мезофакторів соціалізації особистості. Серед особливостей соціалізації в селі слід визначити наступні: незначна кількість населення (зокрема дітей та молоді), відсутність якісного дозвілля, перевага аграрної трудової діяльності, розміреність життя, більша «закритість» сім'ї, перевага застарілим методам виховання, обмеженість кола спілкування [9]. Таким чином підлітки перебувають під постійним соціальним контролем та тиском застарілих уявлень про світ, тому часто надають

перевагу онлайн комунікації, де ніхто не слідкує за їхньою поведінкою, оскільки дорослі мало знайомі з сучасними медіа.

Ще одним ризиком стати жертвою кібергрумінгу у підлітків із сільської місцевості є абсолютна відсутність анонімності в селі. Тому анонімність в мережі надає їм більшу свободу дій та провокує реалізувати ті поведінкові моделі, які засуджуються сільською громадою.

Висновки. Отже, саме підлітки з сільської місцевості мають більший ризик потрапляння в ситуацію кібергрумінгу, оскільки процес їхньої соціалізації має ряд особливостей, які негативно впливають на становлення їхньої особистості.

Список використаних джерел

1. Berson I. R. (2003). Grooming cybervictims: The psychosocial effects of online exploitation for youth. *Journal of School Violence*, 2, 5–18. DOI: 10.1300/J202v02n01_02.
2. Craven S., Brown S., & Gilchrist E. (2006). Sexual grooming of children: Review of literature and theoretical considerations. *Journal of Sexual Aggression*, 12, 287–299. DOI: 10.1080/13552600601069414
3. McAlinden A. (2006). ‘Setting ‘em up’: Personal, familial and institutional grooming in the sexual abuse of children. *Social and Legal Studies*, 15, 339–362. DOI: 10.1177/0964663906066613
4. Корецьку К. & Szotkowski R. (2017). Cyberbullying, cyber aggression and their impact on the victim-The teacher. *Telematics and Informatics*, 34. 50-517. Via: <http://doi.org/10.1016/j.tele.2016.08.014>
5. Wachs S., Karsten D. Wolf and Ching-Ching Pan *Psicothema* (2012) Cybergrooming: Risk factors, coping strategies and associations with cyberbullying. 24 (4). 628-633. Via: <http://www.psicothema.com/pdf/4064.pdf>
6. Whittle H., Hamilton-Giachritsis C., Beech, A., Collings. G. (2013) A review of online grooming: Characteristics and concerns. *Aggress. Violent Behav.* 18. 62–70. Via: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.09.003>
7. Дьякова А., Касілова А., Кликова П. Створюємо онлайн-простір разом з дітьми: довідник щодо безпечного Інтернету. 2020. 61 с. URL: <https://stop-sexting.in.ua/wp-content/uploads/2020/06/dovidnyk-dlya-batkiv.pdf>
8. Пантеева Н., Кабенгеле Г. Кібербулінг як загроза психологічній і соціальній безпеці життєдіяльності особистості та суспільства. *Фінансовий простір*. Черкаси. 2018. №4 (32). С. 125-131. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1804/18pnmots.pdf>
9. Мудрик А. Социализация человека: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Изд-во Московского психолого-социального ин-та, 201. 736 с

Науковий керівник: к. п. н. Матвійчук М.М.

Шикша І. О.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ОСОБИСТИЙ БРЕНД СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ

Актуальність дослідження. Попри близько 30-ти річну роботу соціальних працівників в Україні, ми спостерігаємо складнощі в сприйнятті цієї професії серед населення, включаючи тих, хто потребує або вже користується їхніми послугами. Особливо це стало відчутно в еру розвитку інформаційного суспільства, оскільки в медіапросторі новини пов'язані з соціальним працівником або стосуються шахрайства, або пов'язані з гучними скандалами стосовно трагічних випадків в українських родинах. Зважаючи на це, відчувається потреба в пошуку нових інструментів формування іміджу фахівців соціальної сфери, особливо в інформаційному просторі.

Аналіз останніх джерел. Основи формування іміджу вивчали І. Альошина, В. Маценко. Перспективи формування іміджу соціального працівника як фахівця досліджували О. Мазоренко, Ю Овод. Особливості організації комунікаційного процесу у формуванні іміджу вивчали Е. Блажнов та В. Королько. Питання брендингу було представлено в роботах І. Муті, Ф. Котлер І. Рейн, М. Хэмлин, М. Столлер. Розробка особистого бренду фахівця стало предметом дослідження у працях Н. Головач, Д. Макнелі, Е. Бурдюгова.

Мета статті – проаналізувати особливості розвитку особистого бренду соціального працівника в процесі формування його професійного іміджу.